

**60-72 AYLIK ÇOCUKLARIN AKADEMİK BENLİK SAYGISI İLE ANKSİYETE
DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ACADEMIC SELF-ESTEEM
AND ANXIETY LEVELS OF 60-72 MONTHS CHILDREN

Makbule BAKAN

Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana
Bilim Dalı, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı
<https://orcid.org/0000-0002-2737-0971>

Prof. Dr. Saide ÖZBEY

Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi
Eğitimi Bilim Dalı
<https://orcid.org/0000-0001-8487-7579>

Özet

Araştırma, okul öncesi dönem 60-72 aylık çocukların akademik benlik saygısı ile anksiyete düzeylerinin arasındaki ilişkiyi ve akademik benlik saygısı düzeyinin çocuğun cinsiyeti, okula devam süresi, okul türü ve öğretmenin kıdem yılı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Erzurum ili Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocuklar oluşturmaktadır. Evrendeki kişi sayısı tespit edilerek örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır ve bunun sonucunda 300 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir. Yapılan çalışmada, araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu”, “Akademik Benlik Saygısı Düzeyi Ölçeği” ve “Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği Öğretmen Formu” kullanılmıştır. Öğretmenlerden sınıflarındaki her bir çocuk için ölçek formları doldurmaları istenmiştir. Araştırma sonucunda, çocukların akademik benlik saygılarının; cinsiyet, okula devam süresi, okul türü ve öğretmenin kıdem yılı değişkenlerine göre farklılık göstermediği saptanmıştır ($p>0.05$). “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği”nden aldıkları puanlar ile “Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği Öğretmen Formu”ndan aldıkları puanlar arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır ($p<0,05$). Okul öncesi çocuklarda anksiyete düzeyinin akademik benlik saygısı düzeyini %19 oranında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Anahtar Kelimeler: Okul Öncesi Dönem, Akademik Benlik Saygısı, Anksiyete

Abstract

The study was conducted to determine whether the academic self-esteem and anxiety levels of preschool children aged 60-72 months are related, if there is a relationship, to what extent, and whether the level of academic self-esteem differs according to the variables of the child's gender, school attendance time, school type and the seniority of the teacher. . The relational survey model, which is one of the quantitative research methods, was used in the research. The population of the research consists of 60-72 months old children attending pre-

school education in Yakutiye, Palandöken and Aziziye districts of Erzurum. The sample size was calculated by determining the number of people in the population, and as a result, 300 children were included in the study. In the study, "Personal Information Form", "Academic Self-Esteem Level Scale" and "Anxiety Scale for Preschool Children" were used. Teachers were asked to fill out scale forms for each child in their class. As a result of the research, academic self-esteem of children; It was determined that there was no difference according to the variables of gender, school attendance time, school type and teacher's seniority ($p>0.05$). It was found that there was a negative and moderately significant relationship between the scores they got from the "Academic Self-Esteem Scale" and the scores they got from the "Anxiety Scale in Preschool Children" ($p<0.05$). It was determined that the level of anxiety in preschool children predicted the level of academic self-esteem at a statistically significant rate of 19% ($p<0.01$).

Keywords: Preschool Period, Academic Self-Esteem, Anxiety

1. GİRİŞ

Bebeğin ilk sosyal çevresi ailesidir. Bebekler anne, baba, kardeş ya da bakımıyla ilgilenen kişi yoluyla yaşantı edinirler. Bu yaşantılar ve çevreyle etkileşim sonucunda kendilerine dair fikir oluşturur ve benlik algısı geliştirirler. Benlik, kişinin çeşitli özelliklere ne düzeyde sahip olduğunu kendisine göre değerlendirmesi ya da kendini algılamasıdır (Kuzgun Meyvacıoğlu, 1983: 1-10). Benliğin oluşması hayat boyu devam eder ve çocuğun kendi benliğini beğenip beğenmemesi benlik saygısını oluşturur. Benlik saygısı, bireyin varolan benlik imgesi ile olmasını istediği benlik arasındaki farkın değerlendirilmesidir. Bu fark ise bireyin benlik saygısı düzeyini vermektedir (Tözün, 2010: 52-57). Bazı araştırmacılara göre anne-çocuk arasında kurulan güvenli bağlilik çocuğun benlik gelişimini olumlu yönde etkilemektedir (Harter-Damon'dan aktaran Gökmen, 2009: 8-9). Wylie (1990) de aile bireylerinin çocukla olan iletişimi ve ilgisinin çocukta olumlu benlik kavramının gelişimi için önemli olduğunu belirtmektedir (Gökmen, 2009: 8-9). Olumlu benlik algısına sahip olan çocukların dikkatini belli noktaya odaklayabilmeleri ve motive olmaları daha kolaydır ve bu durum başarılarının da yüksek olmasını sağlamaktadır. Bodnovich (2002)'e göre benlik saygısı yüksek olan çocuklar çevreleri ile daha kolay iletişim kuran ve çevredeki değişimleri başlatabilen çocuklardır (Kocabaş, 2018: 34). Düşük benlik saygısına sahip olan çocuklar ise, yüksek düzeyde kaygılı, psikosomatik ve depresyon belirtilerini gösteren, özgüveni zayıf, utangaç ve bağımlıdır (Tözün, 2010: 52-57). Benlik saygısı yüksek olan çocukların yaşamlarına dair birçok alana yönelik algıları da olumludur. Bunlardan biri akademik yaşantılarıdır. Çocuklar okul öncesi eğitim ile birlikte akademik hayata adım atarlar. Meslek seçimine ve hatta edinimine kadar devam eden bu akademik süreçte çocukların kendi öğrenmelerine karşı oluşturdukları tutum ve davranışların olumlu olması gelecekteki birçok beceriyi edinmelerinde önemli etkiye sahiptir. Benlik tasarısı, akademik olmayan benlik ve akademik benlik olmak üzere iki gruba ayrılır (Arseven, 1979: 15-26). Akademik olmayan benlik sosyal, duygusal ve fiziksel benlik olarak ele alınmıştır. Akademik benlik ise, bir öğrencinin diğer öğrencilere göre kendi akademik uğraşımın yeterli olup olmadığına yönelik geliştirdiği kanısı şeklinde ifade edilmektedir. Akademik benlik saygısı, kişinin akademik başarısı ve kabiliyetine yönelik duygularıdır (Warash-Markstrom 2001: 485-49'dan aktaran

Mercan-Özbey, 2020: 473-494). Çocuklar okul öncesi eğitime başladıkları zaman ev ortamı dışında yeni bir sosyal çevre edinirler. Öğretmenlerin sınıf içi tutum ve davranışları, akranlarının yaklaşımı ve sınıf iklimi okul öncesi eğitimle akademik hayata ilk adımı atmış olan çocuğun benliğinin yanı sıra akademik benlik saygısını da etkileyecektir.

Bloom (1998)'a göre çocuğun akademik benlik saygısının gelişimi, yakın çevresindeki kişilerden ve uyarıcılardan yüksek düzeyde etkilenmektedir (Demirbaş-Yağbasan, 2007: 193-210). Akademik beceriler edinmesi beklenen çocuk; ailesinin, öğretmenlerinin ve arkadaşlarının kendisine dair düşüncelerinden etkilenirken yaptığı öz değerlendirme sonucunda akademik benlik saygısı geliştirmektedir (Mercan- Özbey, 2020: 473-494). Okul öncesi yaş dönemi çocuklar için akademik benlik saygısının gelişiminde aile kadar öğretmenler de etkili bir faktördür. Çocukların özellikle okulda yaşadığı başarı ve başarısızlık sonucunda oluşturacağı olumlu ya da olumsuz akademik benlik kavramı kendi öğrenmelerine karşı geliştireceği tutumun yani akademik benlik saygısının gelişiminde oldukça etkilidir (Demirbaş-Yağbasan, 2007: 193-210). Öğretmen sınıf içinde yaptığı etkinliklerle öğrencilerin kendi öğrenmelerine olan bakış açılarını gözlemleyebilir. Her çocuk için uygun öğrenme ortamları oluşturan, başarılarını takdir eden ve destekleyen öğretmen çocukların akademik benlik saygı düzeylerinin yüksek olmasını desteklemektedir. Kendinin farkına varıldığını hisseden, başarı duygusunu tatmış olan çocukların daha yüksek düzeyde akademik benlik saygısına sahip ve bununla birlikte psikolojik olarak daha sağlıklı, başarılı ve sorumluluk sahibi bireyler oldukları yapılan araştırmalarda ortaya konmaktadır (Uyanık Balat, 2003: 330-336). Akademik benlik saygısı yüksek olan çocukların anksiyete (kaygı) düzeyleri düşüktür. Anksiyete, mevcut ya da olası bir tehlike tehdidine karşı bireyi harekete geçiren ve gereğinin yapılmasını sağlayan biyolojik bir uyarıcıdır (Bayram, 2018:3; Allahyarova, 2020: 1). Bu duyguyla beraber vücutta birtakım değişiklikler hissedilebilir. Bunlardan bazıları göğüste sıkışma, kalp çarpıntısı, terleme, baş ağrısı ve midede boşluk hissidir (Allahyarova, 2020: 2). Anksiyete, tehlikeden kaçmayı sağlayıp uyumlu özellik gösterdiği birçok durumda patolojik değildir (Baesdo, vd.'den aktaran Bayram, 2018: 4). Kısa süreli ortaya çıkan korku ve kaygılar normaldir. Yaşamın devamlılığı için de gerekli tepkilerdir. Örneğin bebeklikte görülen yüksek sestem irkilme ve yabancı korkusu, süt çocukluğu dönemindeki hayali yaratık ve karanlıktan korkma, okul çağında kaza ve doğal olaylardan (fırtına, gök gürültüsü v.b.) endişelenme, ergenlik döneminde ise okul performansı, sosyal iletişim ve sağlıkla ilgili durumlardan endişelenme görülebilir. Bunların yanı sıra yeni bir kardeşin olması, okula başlama, anneden ya da bakımıyla ilgilenen kişiden ayrılma, yeni tanışılan arkadaş gruplarına kabul veya reddedilme gibi durumlar çocukların kaygılanmasına neden olmaktadır. Fakat bu durum kalıcı olup kişisel stres, kaçınma, sosyal ve akademik hayatı olumsuz yönde etkileme boyutunda olduğu zaman anksiyete bozukluğu olarak adlandırılır.

0-6 yaş grubundaki çocuklar içinde oldukları gelişim dönemi sebebiyle çevrelerinden gelen psikolojik ve sosyal uyarıcıları doğru yorumlama noktasında güçlük yaşayabilmektedirler. Bu yüzden travmatik deneyimlere açık ve yüksek risk grubunda sayılırlar (Aydın'dan aktaran Genç-Çakmak Tolun, 2021: 207-231). Travmatik deneyimler geçirmiş olan çocukların zihinsel, fiziksel, duygusal ve psikolojik gelişimleri olumsuz etkilenmekte ve bunun sonucunda geniş zamanda depresyon, sosyal fobi, travma sonrası stres bozukluğu, anksiyete gibi patolojik durumlar ortaya çıkmaktadır (Mandelli, vd.'den aktaran

Genç-Çakmak Tolan, 2021: 207-231). Dünya geneli yapılan çalışmalarda çocukluk çağında anksiyete görülme sıklığı %8.6 ile %17.7 arasında olduğu ortaya çıkmıştır (Leung, vd. 2008: 452-461). Çocukluk çağında ortaya çıkan anksiyete bozuklukları tedavi edilmezse yaşamın ilerleyen yıllarında madde kullanımı ve depresyon gibi sorunlarla karşılaşılabilir (Ramsawh vd.'den aktaran Genç-Çakmak Tolan, 2021: 207-231).

Okul öncesi dönem çocukları için yaşanan olayların patolojik sonuç oluşturmaması önceden alınabilecek koruyucu tedbirlerden etkilenmektedir. Ebeveynlerin, öğretmenlerin ya da çocuğun bakımıyla ilgilenen diğer kişilerin çocukla olan doğru iletişimi çocukların gelişimlerini önemli ölçüde desteklemektedir (Howe, 2005: 125). Özellikle ebeveynlerin çocuğa olan davranışları çok önemlidir. Smith, Perrin, Yule, ve Rabe-Hesketh (2001), savaşa maruz kalmış 339 Bosnalı çocukla yaptıkları çalışmanın sonucunda, çocuklardaki travma sonrası stres bozukluğunun savaşa ilgili olmasının yanı sıra annelerinin sıkıntısıyla da ilişkili olduğunu ortaya koymuşlardır. Gerull ve Rapee (2002), 15-20 aylık 306 çocukla yaptıkları çalışmada çocukların plastik yılan ve örümceğe olan yaklaşma-kaçınma düzeylerini ölçmüştür. İlk denemelerde annenin olumsuz tepki gösterdiği oyuncağa sonraki denemelerde çocukta olumsuz tepki göstermiştir. Duygusal olarak çocuğun anneden etkilendiği ortaya konmuştur (aktaran Ekemen, 2015: 5-6). Bu ve benzeri araştırmalar göstermektedir ki, çocuklar ebeveynlerin tutumlarından önemli düzeyde etkilenmektedir. Doğru ebeveyn desteği ile okulla yeni tanışan çocuğun okul korkusu, akademik başarısızlığı ve sosyal ilişkilerdeki problemleri ortadan kaldırılarak daha ileri düzey korkulara ve devamında anksiyeteye dönüşmeyecektir. Çocuğuna güven veren, koşulsuz seven, fiziksel ya da psikolojik şiddet uygulamayan, ihmal etmeyip ilgilenen ve akademik başarılarını destekleyen, başarısızlıklarında yanında olan ebeveynler zaman içerisinde çocuklarında olumlu değişim olduğunu fark edeceklerdir.

Akademik benlik saygısı yüksek olan çocukların anksiyete (kaygı) düzeyleri düşüktür. Literatür tarandığında elde edilen bu bilgiler doğrultusunda çocukların akademik benlik saygısı ile anksiyete düzeyleri arasında ilişki olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmada akademik benlik saygısı ile anksiyete arasındaki ilişki incelenmiştir.

2. YÖNTEM

Araştırma, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocuklarının akademik benlik saygıları ile anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılmıştır. Amaca uygun olarak araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel tarama modeli, değişkenler arasındaki ilişkileri belirlemek ve olası sonuçları tahmin etmek için kullanılan bir yöntemdir. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişki düzeyi farklı istatistiksel teknikler kullanılarak ölçülmeye çalışılır (Metin, 2014).

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Erzurum ili Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde okul öncesi eğitime devam eden 60-72 aylık çocuklar oluşturmaktadır. Evrendeki kişi sayısı 2188'dir. Örneklem büyüklüğü hesaplanarak Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde bulunan resmi ilkokulların anasınıfları ve bağımsız anaokulları eşit sayıda yansızlık ilkesine uygun olarak belirlenmiş ve bu okullardaki 300 çocuk araştırmaya dahil edilmiştir.

Tablo 1. Çocuklara ve Öğretmenlerine İlişkin Demografik Özellikler

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kız	155	51,7
	Erkek	145	48,3
	Toplam	300	100,0
Okul Türü	Anaokulu	229	76,3
	Ana Sınıfı	71	23,7
	Toplam	300	100,0
Öğretmenin Kıdemi	1-5 yıl	68	22,7
	6-10 yıl	131	43,6
	11-15 yıl	71	23,7
	16-20 yıl	30	10,0
	Toplam	300	100,0
Okula Devam Süresi	0-11 ay	193	64,3
	1-2 yıl	71	23,7
	2 yıl ve üzeri	36	12,0
	Toplam	300	100,0

2.2. Veri Toplama Araçları

İlgili araştırmada araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu”, “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Okul Öncesi Dönem Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu” çocukların cinsiyetini, okula devam süresini, okul türünü ve öğretmenlerin kıdem durumunu içermektedir.

Akademik benlik saygısı ölçeği (ABSÖ)

Cevher-Buluş (2006), tarafından geliştirilen ölçekte Coopersmith-Gilbert (1982) tarafından geliştirilen Davranışsal Akademik Benlik Saygısı Ölçeği (Behavioral Academic Self-Esteem Scale)’nden ve Hamachek’in (1995) geliştirdiği Değerlendirme Envanteri’nden yararlanılmıştır. Akademik benlik saygısı ölçeği; her zaman, sık sık, bazen, nadiren, hiçbir zaman şeklinde 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçek maddeleri olumludur ve düzden puanlanmaktadır. Ölçeğin toplam madde sayısı 22 ve puan aralığı 22 – 110 olarak ortaya çıkmıştır. 22 madde üzerinde yapılan iç tutarlılık güvenilirliği analizinde ölçeğin Cronbach Alpha (α) değeri .95 olarak bulunmuştur. Güvenirlik için iki yarım test güvenilirliği de hesaplanmıştır. Bulgularda ilk yarı test güvenilirliği için güvenirlilik katsayısı .90, ikinci yarıya ait güvenirlilik katsayısı .93, iki yarım arasındaki Spearman Brown korelasyon katsayısı .86 ve Guttman Split-Half güvenirlilik katsayısı .92 değerleri elde edilmiştir.

Okul öncesi çocuklarda anksiyete (kaygı) ölçeği öğretmen formu

Şahin (2021) tarafından geliştirilen ölçek, ebeveyn ve öğretmen formu olmak üzere iki farklı formdan oluşmaktadır. Araştırmada yalnızca öğretmen formu kullanılmıştır. 3-6 yaş okul öncesi dönem çocukların anksiyete düzeylerini ölçmek için geliştirilen ölçekte toplam 21 madde bulunmaktadır. 5’li likert tipi bir ölçektir. Analizler sonucunda elde edilen verilerde 21 maddenin tek boyutlu bir yapı gösterdiği tespit edilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa katsayısı 0.939 olarak belirlenmiştir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan ölçekler için ölçek sahiplerinden ilgili izin yazıları alınmış, araştırma yapılacak örneklem grubu belirlenmiş ve veri toplama süreci başlamıştır. Araştırmaya dahil edilen okullardan gerekli idari izinler alınarak ölçekler amacı ve nasıl doldurulması gerektiği açıklanarak her sınıfın öğretmenine verilmiştir. Araştırmada kullanılan tüm ölçekler öğretmen tarafından her bir çocuk için doldurulmuştur. Doldurulan ölçek formlar öğretmenlerden teslim alınmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 22 programıyla analiz edilmiştir. Ölçeklerden elde edilen puanların bazı demografik değişkenlere göre (cinsiyet, okula devam süresi, okul türü, öğretmenin kıdem yılı) farklılaşp farklılaşmadığı hakkında karar vermek için bağımsız gruplar t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Çocukların Akademik Benlik Saygısı Ölçeği ile Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasındaki ilişkiyi belirlemek için Pearson Korelasyon Testi ve Basit Doğrusal Regresyon Analizi kullanılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde çocukların akademik benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyet, okula devam süresi, okul türü ve öğretmenin kıdem yılı değişkenlerine göre farklılık gösterip göstermediğine dair bulgulara ve akademik benlik saygısı ile anksiyete düzeyleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Akademik Benlik Saygısı/ Cinsiyet

Tablo 2. *Çocukların Cinsiyetlerine Göre “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” Puanlarına İlişkin t- Testi Sonuçları*

Akademik Saygısı Ölçeği	Benlik Cinsiyeti	Çocuğun Cinsiyeti	N	\bar{X}	Sd	t	p
Akademik Benlik Saygısı Ölçeği Toplam	Kız	Erkek	155	85,97	298	-,700	,484
			145	87,63			

***p<0,05**

Tablo 2 incelendiğinde çocukların cinsiyetlerinin “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” toplamından alınan puanlarda ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir ($t=-,700, p>0,05$). Puan ortalamalarına bakıldığında erkek çocukların akademik benlik saygısı ölçeğinden aldıkları puan (87,63) kız çocuklarının aldığı puandan (85,97) daha yüksektir.

Ocak-Sarlık'ın (2016), okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarının akademik benlik saygısını inceledikleri çalışmada, çocukların akademik benlik saygısı düzeyinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır. Kaytez-Kadan (2016), okul öncesi dönem çocuklarında akademik benlik saygısı ile kişiler arası problem çözme becerilerinin incelenmesi ve benlik saygısı ile kişiler arası problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada, çocukların akademik benlik saygısı düzeylerinin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediğini bulmuşlardır. Özcan (2012) okul öncesinde aile katılımı ile çocukların akademik benlik saygısı düzeyi arasındaki ilişkiyi anne baba görüşlerine göre incelediği çalışmasında, çocukların akademik benlik saygısı puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır

(Mercan-Özbey, 2020: 473-494). Farklı araştırma sonuçlarından elde edilen bu bilgiler araştırmayı desteklemektedir.

Akademik benlik saygısı, çocuğun kendi akademik hayatına yönelik algısını ifade etmektedir. Bu algı birçok faktörden etkilenmektedir. Okul içinde ve dışında çocuğu teşvik etmek, gerekli doğru yönlendirmelerde bulunmak çocuğun akademik başarısını artıracak ve akademik benlik saygısını da olumlu yönde etkileyecektir. Cinsiyete göre akademik benlik saygısının değişmemesinin nedeni ise kız ve erkek çocuklara bu fırsatların eşit düzeyde sunulması olabilir. Sınıf içerisinde öğretmen tutumunun ve sınıf ikliminin kız ve erkek çocukları arasında akademik benlik saygısı düzeyinde fark oluşturmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Bu araştırmada her ne kadar akademik benlik saygısı düzeyi cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık göstermese de puan ortalamaları incelendiğinde erkek çocuklarının akademik benlik saygısı ölçeği testi toplam puanlarının ($\bar{x}=87,63$), kız çocuklarının puanlarına ($\bar{x}=85,97$) göre yüksek olduğu tespit edilmiştir. Cevher-Buluş'un (2006) okul öncesi dönem çocukların akademik benlik saygısı düzeyini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışma, erkek çocuklarının akademik benlik saygısı düzeylerinin kız çocuklarına göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Nixon'un (1995) anaokullarına devam eden çocukların akademik benlik saygılarını incelediği araştırmasında erkek çocuklarının akademik benlik saygısı düzeylerinin kız çocuklarına göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Akademik benlik saygısının gelişiminde ebeveyn ve öğretmenlerin tutumları, çocuklara sağlanan özgür ve donanımlı çevrenin varlığı etkilidir. Ülkemizin kültürel yapısı göz önüne alındığında erkek çocukların tüm girişimlerinin daha az kısıtlandığı, daha çok konuşma ve soru sorma hakkı tanındığı, eğitim konusunda öncelik verildiği yargısından yola çıkarak, bu unsurları, akademik benlik saygısı düzeyinin erkek çocuklarda kız çocuklarına göre daha yüksek olmasının nedenleri arasında göstermek mümkündür.

3.2. Akademik Benlik Saygısı/ Okula Devam Süresi

Tablo 3. *Çocukların Okula Devam Sürelerine Göre "Akademik Benlik Saygısı Ölçeği" Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları*

Akademik Saygısı Ölçeği	Benlik	Okula Devam Süresi	n	\bar{X}	S	Sd	F	p
Akademik Saygısı Ölçeği Toplam	Benlik	0-11 ay	193	87,33	19,442	2	,532	,588
		1-2yıl	71	84,61	22,286			
		2 yıl ve üzeri	36	88,06	23,299			

***p<0,05**

Tablo 3 incelendiğinde çocukların okula devam sürelerinin "Akademik Benlik Saygısı Ölçeği" toplamından alınan puanlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir ($F=,532, p>0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde okula devam süreleri 0-11ay arasında olan çocukların puanlarının ($\bar{x}=87,33$), 1-2 yıl arasında olan çocukların ($\bar{x}=84,61$), 2 yıl ve üzerinde olan çocukların ($\bar{x}=88,06$) olduğu tespit edilmiştir.

Araştırma sonucuna göre, çocukların okula devam süresi akademik benlik saygısı düzeyinde anlamlı farklılık oluşturmasa da 2 yıl ve üzeri olan çocukların toplam puanının okula devam süresi 0-11 ay ve 1-2 yıl arası olan çocuklara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Puanlardaki farklılığın sebebi ise, çocukların okula devam süresi arttıkça akademik

yeterliliklerinde de artış gözlenmesi ve bunun sonucunda akademik başarısı yüksek olan öğrencilerin akademik benlik saygısı düzeyinin de yüksek olması şeklinde yorumlanabilir. Literatür tarandığında çocukların akademik benlik saygısının okula devam süresi değişkenine göre incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır.

3.3. Akademik Benlik Saygısı/ Okul Türü

Tablo 4. *Çocukların Devam Ettiği Okul Türüne Göre “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” Puanlarına İlişkin t- Testi Sonuçları*

Akademik Saygısı Ölçeği	Benlik	Okul Türü	N	\bar{X}	sd	t	p
Akademik Saygısı Ölçeği	Benlik	Anaokulu	229	86,76	298	-,020	,759
	Saygısı Ölçeği Toplam	Ana sınıfı	71	86,82			

*p<0,05

Tablo 4 incelendiğinde çocukların devam ettikleri okul türüne göre “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” toplamından alınan puanlarda ise istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir ($t=-,020, p>0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde anaokuluna devam eden çocuklarının akademik benlik saygısı ölçeği testi toplam puanlarının ($\bar{x}=86,76$), ana sınıflarına devam eden çocuklarının puanlarının ($\bar{x}=86,82$) olduğu tespit edilmiştir.

Bu sonuca bakılarak anaokulu ve anasınıfındaki öğretmenlerin fiziki imkânlar dışında, çocukların akademik benlik saygısı düzeyini sınıf içi tutum, etkinlik planlaması, etkinlik esnası ve sonrası yaklaşımları ile destekleyebildikleri düşünülmektedir.

Kubanç (2014) okul öncesi eğitim kurumlarının fiziki durumunu incelediği çalışmasında; kalabalık sınıflarda öğrenci başına düşen alanın ve materyal sayısının azaldığını, öğrencinin güdülenmesi için ek süreye ihtiyaç olduğunu ve öğrencinin okula aidiyet duygusunun azaldığını ve sınıfların kalabalık olmasının öğrenci başarısızlığında en önemli etkenlerden biri olduğunu belirtmiştir (aktaran Mercan & Özbey, 2020: 473-494).

Araştırma yapılan merkezi ilçelerdeki anaokulu ve anasınıflarında öğrencilerin akademik başarısını etkileyecek olumsuz fiziki çevreye rastlanmamıştır. Akademik benlik saygı düzeyi ile okul türü değişkeninin anlamlı farklılaşmaması sınıf öğretmenlerinin tutum ve davranışlarıyla ilgili olduğu düşünülmektedir.

3.4. Akademik Benlik Saygısı/ Öğretmenin Kıdem Yılı

Tablo 5. *Öğretmenlerin Kıdemine Göre Çocukların “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” Puanlarına İlişkin ANOVA Sonuçları*

Akademik Saygısı Ölçeği	Benlik	Kıdem Yılı	N	\bar{X}	S	Sd	F	p
Akademik Saygısı Ölçeği	Benlik	1-5 yıl	68	88,78	16,037	3	1,366	,253
		6-10 yıl	131	86,16	23,695			
		11-15 yıl	71	83,82	17,112			
		16-20 yıl	30	91,90	22,241			

*p<0,05

Tablo 5 incelendiğinde öğretmenlerin kıdem yıllarının “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” toplamından alınan puanlarda istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık oluşturmadığı tespit edilmiştir ($F=1,366, p>0,05$). Puan ortalamaları incelendiğinde öğretmenlerinin kıdem yılı 1-5 arasında olan çocukların puanlarının ($\bar{x}=88,78$), 6-10 yıl arasında olan çocukların

($\bar{x}=86,16$), 11-15 yıl arasında olan çocukların ($\bar{x}=83,82$) ve 16-20 yıl arasında olan çocukların ($\bar{x}=91,90$) olduğu tespit edilmiştir.

Ocak-Sarlık'ın (2016) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocukların akademik benlik saygısı düzeylerini inceledikleri araştırmada, öğretmenin kıdem yılı değişkenine ile akademik benlik saygısı düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya konmuştur. Bu araştırmada, kıdem yılı 16-20 yıl olan öğretmenlerin en yüksek puanı ($\bar{x}=91,90$) aldıkları ve onları 1-5 yıllık mesleki deneyimi olan öğretmenlerin ($\bar{x}=88,78$) takip ettiği görülmektedir. Günümüzde bilim ve teknolojinin ilerlemesi eğitim alanını da etkilemektedir. Bu gelişimle birlikte öğretmen yetiştiren kurumlarda mesleki bilgi ve beceri kazandırmaya yönelik eğitim durumları günümüz şartlarına ve ihtiyaçlarına göre değişmektedir. Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin kendilerinden öncekilere göre daha güncel donanımlı ve yüksek motivasyonlu olması; mesleğine daha fazla yılını vermiş öğretmenlerin ise çok deneyim kazanarak öğrencileri iyi tanıyıp buna göre tutum geliştirmesi ve etkinlik planlamada daha becerikli olması kıdem yılı açısından böyle bir sonucu elde etmemize sebep olarak gösterilebilir (Cevher-Buluş, 2006: 28-39).

3.5. Akademik Benlik Saygısı Ölçeği ile Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Ölçeği Arasındaki İlişki

Pearson korelasyon analizi ve regresyon analizi sonuçları

Tablo 6. “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” ile “Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği” Arasındaki Korelasyon Testi Sonuçları

Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği Toplam		
Değişkenler	R	P
Akademik Benlik Saygısı Ölçeği	-.438**	,000
Toplam		300

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tablo 7. Çocukların Anksiyete Düzeylerinin Akademik Benlik Saygıları Üzerindeki Etkisini Belirlemeye Yönelik Basit Doğrusal Regresyon Analizi

	R ²	Stand. Edilmiş β	T	F	P
Anksiyete Düzeyi	,192	-,438	-8,402	70,592	,000**

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Tablo 6 incelendiğinde “Akademik Benlik Saygısı Ölçeği” toplamı ile “Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği” toplamı arasındaki ilişki ($r=-,438$) olarak belirlenmiştir. Katsayılara bakıldığında iki ölçeğin toplam puanları arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Okul öncesi dönem çocuklarının akademik benlik saygısı ile anksiyete düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna göre çocukların anksiyete düzeyleri arttıkça akademik benlik saygıları düşmektedir.

Coopersmith'e (1969) göre benlik saygısı, bireyin kendi yeteneklerine, karakteristik özelliklerine ve performansına ilişkin değerlendirici tüm tutumlarını içermektedir (Dadandı, 2017). Akademik benlik saygısı ise, bireyin akademik başarı ve başarısızlıkları sonucunda kendi öğrenmelerine karşı geliştirdiği tutumdur. Öğrenciler zamanla kendi performanslarını değerlendirirken fizyolojik ve psikolojik durumlarını kişisel yeterliklerinin bir göstergesi olarak yorumlamayı öğrenirler. Örneğin belli bir derse girerken kaygılanan, korku ve endişe yaşayan öğrenciler bu durumu o derste yetersiz olduğu şeklinde yorumlayabilir. Bu bakımdan derse ya da okulla ilgili durumlara karşı gösterilen güçlü reaksiyonlar aynı zamanda beklenen başarı ya da başarısızlığın da göstergesi olabilir. Genel anlamda öğrencilerin iyi oluşları arttıkça ve olumsuz duyguları azaldıkça akademik anlamda yeterli olabildiklerine dair inançları güçlenir (Usher-Pajares'den aktaran Dadandı, 2017). Bunun sonucunda da akademik benlik saygısı düzeyi artar.

Yırtıcı (2019) okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 60- 72 aylık çocukların akademik benlik saygısı ile saldırganlık yönelim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, çocukların saldırganlık yönelim düzeyleri arttıkça akademik benlik saygısı düzeylerinde azalma olduğu sonucunu ortaya koymaktadır. Çocukların anksiyete (kaygı), saldırganlık ve korku gibi olumsuz duygu ve davranışlarının artması akademik benlik saygısı düzeyinin düşmesine sebep olmaktadır. Gündüz (2015: 106-110) okul öncesi eğitimi alan 48-60 ay arası çocukların öğretmen-çocuk ilişkileri ile akademik benlik saygıları ve okula sosyal uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmada, akademik benlik saygısı ölçek puanları ile öğretmen-çocuk ilişkileri ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki; akademik benlik saygısı düzeyi ölçek puanları ile okulda sosyal yeterlilik alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif bir ilişki olduğu; akademik benlik saygısı düzeyi ölçek puanları ile okulda olumsuz sosyal davranışlar alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif bir ilişki olduğu saptanmıştır. Akademik benlik saygısı düzeyleri yüksek olan çocukların okula sosyal uyum düzeyleri yükselirken, okulda sergiledikleri olumsuz sosyal davranışları ise azalmaktadır. Bu çalışmada da görüldüğü gibi akademik benlik saygısı yüksek olan çocukların sosyal uyum davranışları, kendini ifade edebilme, karar verme, öz yönetim, işbirliği, soru sorma ve dikkat becerileri gelişmiştir ve bu becerilere sahip çocukların anksiyete (kaygı) düzeyi düşüktür. Akademik benlik saygısı düzeyi yüksek olan çocukların kendini ifade edebilme, karar verme, öz yönetim, işbirliği, soru sorma ve dikkat becerileri gelişmiştir. Bu becerilere sahip çocukların anksiyete düzeyleri düşüktür.

Tablo 7 incelendiğinde, Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Düzeyinin Akademik Benlik Saygısı Düzeyini %19 oranında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir ($p<0.01$).

Benlik saygısı ile duygular sürekli olarak birbirini beslemektedir (Dadandı, 2017). Akademik benlik saygısı, benlik saygısının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Anksiyete (kaygı) düzeyi yüksek olan çocukların bu olumsuz duygu sonucunda kendi akademik yeterliliklerine, iletişim becerilerine ve sosyal davranışlarına olan algıları olumsuzdur. Anksiyete düzeyi yüksek olan çocuklar akademik anlamda kendilerini yeterli görmeyen, dıştan denetimli, sürekli endişeli, öfkeli ve çekingen davranışlar sergileyen bir yapıya sahiptir. Araştırmada anksiyete düzeyi akademik benlik saygısını anlamlı yordamaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulgularına göre, akademik benlik saygısı; cinsiyet, okula devam süresi, okul türü ve öğretmenın kıdem yılı değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir (Tablo 2,3,4,5).

Ölçeklerin toplam puanlarına bakıldığında “*Akademik Benlik Saygısı Ölçeği*” toplam puanlarının “*Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Ölçeği*” toplam puanları arasında negatif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki (Tablo 6) olduğu saptanmıştır ($p<0,05$). Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete Düzeyinin Akademik Benlik Saygısı Düzeyini %19 oranında istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde yordadığı (Tablo 7) belirlenmiştir ($p<0.01$).

Araştırma sonuçlarına göre şu önerilerde bulunulabilir;

Araştırma bulguları ışığında, anaokulu ve anasınıflarındaki öğretmenler ders içi ve ders dışı etkinliklerde çocukların akademik benlik saygılarını geliştirecek etkinliklere, aileleri de bilgilendirecek seminerlere ve çalışmalara yer verebilir.

Çocukların başarılarına yönelik aile bilgilendirme ve görüşmeleri yaparak ebeveynlere çocuklarının başarılarını takdir etmeleri konusunda rehberlik edilebilir.

Öğretmenler ebeveynlere, okul öncesi dönem çocuklarında ortaya çıkabilecek anksiyete (kaygı) hakkında bilgi veren ve bu durumlarda nasıl davranmaları gerektiğini içeren el broşürleri dağıtarak bilinç düzeyini artırabilirler.

Çalışma Erzurum ili Yakutiye, Palandöken ve Aziziye ilçelerinde yürütülmüştür. Araştırma kapsamı genişletilerek farklı il ve ilçelerde çalışma yapılabilir.

KAYNAKÇA

Arseven, D. A. (1979). Akademik Benlik Tasarımı İle Akademik Başarı Arasındaki İlişki Konusunda Bir İnceleme. Doçentlik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Bayram, Ö. (2018). Çocukluk Dönemi Anksiyete Bozuklukları İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki. Uzmanlık Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Meram Tıp Fakültesi, Konya.

Cevher, F.N. & Buluş, M. (2006). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 5-6 Yaş Çocuklarında Akademik Benlik Saygısı. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 28-39.

Demirbaş, M. ve Yağbasan, R. (2007). Sosyal öğrenme teorisinin, ilköğretim 6.sınıf öğrencilerindeki akademik benlik kavramı puanlarının kalıcılığına etkisi. Journal of Social Sciences of the Turkish World (Bilig), 43, 193-210.

Ekemen, P. (2015). Anksiyete Bozukluğu Olan Çocuklarda Anksiyete Duyarlılığı, Bağlanma, Öğrenilmiş Çaresizlik ve Benlik Kavramı. Yüksek Lisans Tezi, Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Genç, M-Çakmak Tolan, Ö. (2021). Okul öncesi dönemde sık görülen psikolojik ve gelişimsel bozukluklarda oyun terapisi uygulamaları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 13(2), 207-231.

Gökmen, R. (2009). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Matematiksel Akademik Benlik Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Gündüz, A. 2015. Okul Öncesi Eğitime Devam Eden 48-60 Ay Arası Çocukların Öğretmen-Çocuk İlişkileri ile Akademik Benlik Saygıları ve Okula Sosyal Uyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Howe D (2005) Child Abuse and Neglect: Attachment, Development and Intervention. London: Palgra & Macmillan. 125

Kaytez, N., & Kadan, G. (2016). Okul öncesi dönem çocuklarında akademik benlik saygısı ile kişiler arası problem çözme becerilerinin incelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5, 332-342.

Kocabaş, Z. (2018). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Oyun Davranışları İle Çocukların Problem Davranışları Ve Akademik Benlik Saygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Kubanç, Y. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarının fiziki durumunun incelenmesi. Journal of International Social Research, 7(31), 675-688.

Kuzgun Meyvacıoğlu, Y. (1983). Benlik ve ideal benlik kavramlarının tercih edilen meslek kavramı ile ilişkisi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 16, 1-10.

Leung PW, Hung SF, Ho TP, Lee CC, Liu WS, Tang CP et al. (2008) Prevalence of DSM-IV disorders in Chinese adolescents and the effects of an impairment criterion. Eur Child Adolesc Psychiatry, 17, 452-461.

Metin, M. (2014). Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.

Ocak, G., & Sarlık, B. (2016). Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5-6 yaş çocuklarında akademik benlik saygısı. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 5, 182-193.

Özcan, Ç. (2012). Okul Öncesinde Aile Katılımı İle Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyi Arasındaki İlişkinin Anne-Baba Görüşlerine Göre İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.

Şahin, H. (2021). Okul Öncesi Çocuklarda Anksiyete (Kaygı) Öğretmen Formu'nun Geliştirilmesi. Educational Policy Analysis and Strategic Research, 16, 3.

Tözün, M. (2010). Benlik Saygısı. Geniş Açı, Temmuz, 52-53.

Uyanık Balat, G. (2003). Erken Çocuklukta Gelişim ve Eğitimde Yeni Yaklaşımlar. Sevinç. M (ed.), Erken Çocuklukta Benlik Saygısının Gelişimi ve Önemi. (ss: 330-336) İçinde. İstanbul: Morpa.

Yırtıcı, B. 2019. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Akademik Benlik Saygısı Düzeyi İle Saldırganlık Yönelimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

* Bu çalışma Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nde Prof. Dr. Saide ÖZBEY danışmanlığında Makbule BAKAN tarafından hazırlanan yüksek lisans tezinden üretilmiş ve 17-19 Haziran 2022 tarihleri arasında 2.Uluslararası Kapadokya Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.